

STRESZCZENIE

W rozprawie przeprowadzono analizę instytucji urzędu metropolity Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego. Głównym przedmiotem badań były współczesne normy, które są wynikiem długotrwałego procesu historycznego. To właśnie urząd metropolity był czynnikiem rozwoju współczesnych norm prawnych, zarówno ogólnych, jak i partykularnych.

W pracy zastosowano metodę historyczno-prawną oraz teologiczno-prawną.

Głównymi źródłami, które zostały zbadane, były przede wszystkim normy szczegółowe, a mianowicie zatwierdzone dokumenty kościelne, decyzje i uchwały soborów i synodów odnoszące się do rządów metropolity od momentu powstania struktur Kościoła Kijowskiego do chwili obecnej.

Pierwsza część zawiera szkic historyczny pierwszego ustanowienia chrześcijaństwa na ziemiach ukraińskich, które oficjalnie nastąpiło poprzez chrzest Włodzimierza w 988 roku. Historycy dowodzą, że na niektórych obszarach współczesnej Ukrainy chrześcijaństwo sięga czasów apostołskich, a Święty Apostoł Andrzej głosił kazania na brzegach Morza Czarnego. Jednak to od czasów św. Włodzimierza Wielkiego w Kijowie powstała metropolia, prowincja Patriarchatu Konstantynopola. Wraz z rozwojem struktur hierarchicznych powstały dokumenty prawne, takie jak *Statut Cerkwi* Jarosława Mądrego, która zawiera dodatki do *Karty* Włodzimierza, kładąc podwaliny pod rozwój prawodawstwa kościelnego.

Ważną rolę wśród wydarzeń historycznych Kościoła Kijowskiego odegrał Sobór Florencki w 1439 r., w którym uczestniczył metropolita kijowski Izydor, ponieważ temat przywrócenia jedności między Kościołem Wschodnim i Zachodnim był aktywnie omawiany na tym soborze.

Kolejnym ważnym faktem historycznym były Akty Unii Brzeskiej z 1596 r. W niniejszej rozprawie zwrócono szczególną uwagę na artykuły, które regulowały zupełnie nowe normy w tamtym czasie, które w szczególności nakreślały działalność metropolity. Podkreślono fakt, że normy unii deklaratywnie głosiły, że metropolitą Kościoła Kijowskiego może zostać tylko kandydat pochodzący z narodu rosyjskiego, z wyjątkiem Greka obrządku bizantyjskiego. Warto zauważyć, że przepis ten, w szczególny sposób wyróżnia godność metropolity, gdyż kandydatem mogła być tylko osoba spełniająca powyższe kryteria. Jednocześnie duchowni mieli decydujący wpływ na wybór kandydata, ponieważ mieli rozeznanie, czy dana osoba posiada odpowiednią wiedzę i cechy do kierowania Kościołem

oraz uczestniczyli oni w dyskusji na temat kandydata. Warto podkreślić, że obecne szczegółowe normy UGCC stosują podobne wymagania, a mianowicie, gdy przeprowadza się ankietę wśród duchowieństwa, a nawet osób świeckich, dotyczącą cech i godności kandydata na biskupa lub metropolitę.

W pierwszym rozdziale przeanalizowano również Synod w Kobryniu w 1626 r., Synod w Zamościu w 1720 r. i Sobór Lwowski w 1891 r., które przyczyniły się do dalszego rozwoju Kościoła. Na tych zgromadzeniach zatwierdzono pewne normy, które dotyczyły wyłącznie metropolity i które są echem współczesnego kan. 133 KPK. 133 KPK, a także normy w innych rozdziałach, w których, określono jego status jako głowy Kościoła oraz kościelne wyróżnienia i przywileje.

W pierwszej części starano się również pokazać wpływ na Cerkiew pseudosoboru lwowskiego z 1946 r., na którym nie było ani jednego biskupa greckokatolickiego, a decyzja o zjednoczeniu z Rosyjską Cerkwią Prawosławną i zniesieniu unii brzeskiej nie znalazła poparcia w społeczeństwie i doprowadziła do zejścia UGCC w Ukrainie do podziemia. Niemniej jednak, po zwolnieniu z wygnania metropolity Josyfa Slipyja 23 grudnia 1963 r., zgodnie z Motu proprio „Cleri Sanctitati”, deklaracja Sekretarza Kongregacji Kościołów Wschodnich oficjalnie ogłosiła uznanie Josyfa Slipyja za Najwyższego Arcybiskupa. Ta deklaracja z 1963 roku dostosowała status UGCC do istniejącego prawodawstwa i dokument ten prawnie potwierdził prawa głowy UGCC jako Najwyższego Arcybiskupa. Zmiana statusu pozwoliła nie tylko na nadanie głowie kościoła wyższej godności, ale także dała mu możliwość tworzenia nowych prowincji lub zmiany ich statusu, podczas gdy metropolici zyskali władzę w swoich prowincjach. W efekcie Kościół stał się Najwyższym Arcybiskupstwem Metropolitalnym.

W drugiej części niniejszego opracowania przeanalizowano główne koncepcje definiujące pozycję metropolitów UGCC. W szczególności poddano analizie ogólne i szczegółowe normy prawa, które definiują urząd metropolity. Staraliśmy się zdefiniować pojęcie metropolii jako podmiotu prawnego w Najwyższym Kościele Archidiecezjalnym, a także proces ich ustanawiania, zmiany lub anulowania, a także zbadano zasady dotyczące wyboru kandydata na metropolitę na terytorium kanonicznym Kościoła.

Jednocześnie, po długiej procedurze wyboru kandydata, przeanalizowano proces kanonicznej nominacji kandydata na odpowiedniego rządcę, ponieważ bez kanonicznej nominacji rządcą nie może być prawnie ustanowiony. W szczególności zbadano problematyczną naturę dokumentów, które są wykorzystywane do przyznania kanonicznej nominacji. W UGCC takimi dokumentami są dekret Najwyższego Arcybiskupa na terytorium kanonicznym i bulla papieska poza terytorium UGCC.

Oprócz dokumentów przeanalizowano również liturgiczny i prawny aspekt intronizacji metropolity, ponieważ procedura ta może być przeprowadzona poprzez święcenia i intronizację. W tym przypadku ważnym aktem liturgicznym i prawnym jest wyznanie wiary i ślub posłuszeństwa Najwyższemu Arcybiskupowi i Biskupowi Rzymu.

W drugiej części przeanalizowano również przepisy dotyczące wakatu stolicy metropolitalnej oraz przeszkody w sprawowaniu urzędu. Oczywiście za podstawę przyjęto przepisy dotyczące stolicy diecezjalnej, ale bardzo ważne jest zrozumienie roli administratora wakującej lub przeszkodzonej stolicy w odniesieniu nie tylko do diecezji, ale także do metropolii.

Trzecia część stanowi dogłębną analizę istniejących przepisów dotyczących zarządzania Metropolitą UGCC. Chociaż KPK zawiera tylko 7 kanonów w rozdziale VI, które bezpośrednio określają prawa i obowiązki metropolity, to zgodnie z kan. 137 KPK, Synod Biskupów UGCC określił pewne normy, które ogólnie określają prawa i obowiązki metropolity. Uwzględniono również specjalne normy dotyczące metropolity spoza UKGK, które zgodnie z kan. 138 KPK mogą być zaproponowane przez Synod Biskupów i zatwierdzone przez Stolicę Apostolską lub przez nią ustanowione.

Przede wszystkim, w trzeciej części starano się zdefiniować pojęcie władzy Metropolity UGCC. Dla pełnego zrozumienia podkreślono, że przedmiotem opracowania są metropolici UKGK na terytorium kanonicznym, a także metropolici ustanowieni poza terytorium UKGK, którzy wprawdzie podlegają bezpośrednio Biskupowi Rzymu, ale zwierzchnik UKGK ma w stosunku do nich określone przywileje i prawa.

Następnie przeanalizowano przepisy prawne, które ustanawiają zakres władzy metropolity w kwestii konsekracji, nauczania i administracji, gdzie napotkano pewien brak wystarczającego materiału.

W szczególności przeanalizowano zakres władzy metropolity w jego własnej diecezji, jego relację z Arcybiskupem Najwyższym oraz z biskupami jego prowincji.

Kolejnym etapem badań w trzecim rozdziale są organy wspomagające metropolitę w sprawowaniu władzy, a mianowicie Synod Metropolitalny, Trybunał Metropolitalny i Komisje Metropolitalne.

Ostatni rozdział kończy się analizą działalności Synodu Biskupów UGCC, który działa jako synod międzymetropolitalny, na który zapraszani są biskupi sprawujący swoje urzędy na terytorium kanonicznym UGCC.

ABSTRACT

This thesis examines the governance of the Metropolitan of the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC). The research focuses on present norms, which are the consequence of an extended historical process. Indeed, the Metropolitan's governance played a crucial role in forming contemporary legal norms, both general and specific.

The present study applied the historical-legal and theological-legal research methodologies.

The main sources in the current study that have been researched are particular norms, namely, approved Church documents, decisions and resolutions of councils and synods addressing the Metropolitan's governance from the period of the creation of the structures of the Kyivan Church to the present time.

The first chapter contains an historical overview of the earliest establishment of Christianity in the Ukrainian lands, which officially came through the baptism of Volodymyr in 988 CE. Historians have proven that in certain areas of modern Ukraine, Christianity dates back to apostolic times. Remarkably, the apostle Andrew himself preached on the shores of the Black Sea. It was, however, from the time of Volodymyr the Great that the Metropolis (a province of the Patriarchate of Constantinople) was founded in Kyiv. Alongside the development of hierarchical structures, legislative documents also emerged - such as the *Church Statute of Prince Yaroslav* which contributes to the *Church Statute of Prince Volodymyr*. These legal documents laid the foundations for the development of ecclesiastical legislation.

The Council of Florence in 1439 CE (which Metropolitan Isidore of Kyiv attended) significantly influenced the history of the Kyivan Church since it actively addressed the question of restoring unity between the Eastern and Western Churches.

Another significant historical event was the enactment of the Acts of the Union of Brest in 1596 CE. This thesis emphasises specifically the articles that established entirely new norms during that period, which properly outlined the activities of the Metropolitan. It has been noted that the legislation of the Union explicitly stated that only a candidate from the Rus' nation,

except for a Greek of the Byzantine rite, could be elected as the Metropolitan of the Kyivan Church. In our view, this clause emphasises the elevated status of the Metropolitan, as only those who fulfilled these requirements could be considered candidates. At the same time, the clergy had an immense influence on the selection of candidates since they knew whether a particular person acquired the necessary knowledge and abilities to head the Church, and participated in the discussions about a candidate. It should be highlighted that, according to the present norms of the Particular Law of the Ukrainian Greek Catholic Church, similar prescriptions are followed, especially when a poll is taken among clergy and even lay people, in order to evaluate the virtues and dignity of a candidate for bishop or metropolitan.

The first chapter analysed the Synod of Kobryn in 1626 CE, the Synod of Zamość in 1720 CE, and the Council of Lviv in 1891 CE, which contributed to the further development of the Church. At these assemblies, certain norms were approved that applied solely to the Metropolitan and which echo the current can. 133 of the CCEC, as well as norms in other sections where his status as the head of the Church and church distinctions and privileges were defined.

In the first chapter, we sought to illustrate the impact on the Church caused by the 1946 CE Lviv pseudo-council, which did not include a single Greek Catholic bishop, and its decision to reunite with the Russian Orthodox Church and to abolish the Brest Union. This decision lacked public support and led the UGCC in Ukraine to go underground. Nevertheless, after Metropolitan Josyf Slipyj's release from exile on 23rd December 1963 CE, by *motu proprio* '*Cleri Sanctitati*', the declaration of the Secretary of the Congregation for the Eastern Churches officially proclaimed the recognition of Josyf Slipyj as the Major Archbishop. We observed that this proclamation of 1963 CE adjusted the status of the UGCC to the present legislation and that this document has legally certified the rights of the head of the UGCC as the Major Archbishop. The change of status allowed not only for the head of the Church to have higher dignity, but afforded him the ability to establish new provinces and/or to modify their status by the law, while metropolitans received power in their provinces. In fact, the Church develops from being the Metropolitan Church into the Major Archiepiscopal Church.

In the second section of our study, we analysed the fundamental principles that characterise the status of the UGCC Metropolitans. In particular, we reviewed the norms of common law and norms of particular law that determine the Metropolitan's governance. One attempted to define the concept of a Metropolia as a legal entity in the Major Archiepiscopal Church, as well as the process of establishing, changing, or abolishing, and also studied the

norms concerning the election of a candidate for the Metropolitan See within the canonical territory of the Church.

Simultaneously, following a lengthy procedure for selecting a candidate, it was crucial to research the process of a canonical appointment of a candidate to the appropriate governance, since without canonical appointment, a governance cannot be lawfully formed. In particular, we examined the problematic nature of the documents used to give canonical appointments. In the UGCC, these documents are the Supreme Archbishop's Decree within canonical territory and Papal Bulls outside of the UGCC's jurisdiction.

In addition to the documents, the liturgical and juridical aspects of metropolitan enthronement were examined, as the procedure can be conducted through ordination and enthronement. The profession of faith and the vow of obedience to the Major Archbishop and the Roman Pontiff are significant liturgical and juridical acts in this context.

The second chapter further analysed the legislation pertaining to the vacancy of the metropolitan see and the implementation of the requirements in cases where the See is obstructed. Evidently, the regulations pertaining to the Eparchial See have served as the foundation. We believe, however, it is crucial to comprehend the function of the Administrator of a vacant or obstructed See in relation not only to the Eparchy but also to the Metropolis.

The third segment constitutes a comprehensive examination of the current legal norms associated with the Metropolitan UGCC governance. Even though the CCEC consists of only seven canons in chapter VI, which directly outline the rights and obligations of the Metropolitan, in accordance with can. 137 of the CCEC, the Synod of Bishops of the UGCC defined the special norms that generally elaborated on the rights and obligations of the Metropolitan. Also considered was the special norms regarding the Metropolitan of the UGCC, which, in accordance with canon 138 of the CCEC, may be suggested by the Synod of Bishops and approved or instituted by the Apostolic See.

Firstly, in the third section, it was sought to describe the notion of the authority of the Metropolitan of the UGCC. To achieve a complete understanding, the central emphasis of the research is on the Metropolitans of the UGCC within the canonical territory, and also Metropolitans who are installed outside the territory of the UGCC; notably, even though they are directly subject to the Roman Pontiff, the Head of the UGCC has certain privileges and rights in relation to them.

Following this point, there was an examination of the legislative rules that specify the scope of the Metropolitan's jurisdiction in terms of consecration, teaching and governance, wherein a significant lack of sufficient resources was noted.

Further, research was made into the authority of the Metropolitan in his own eparchy, in terms of his relationships with the Major Archbishop and with the bishops belonging to his province.

The following phase of the research in the third chapter is the entities that assist the Metropolitan in the conduct of his governance, especially the Metropolitan Synod, the Metropolitan Tribunal and the Metropolitan Commissions.

At the conclusion of the final chapter, studies were made into the activities of the Hierarchical Synod of the UGCC, which operates as an Inter-Metropolitan Synod to which bishops are invited to serve within the canonical territory of the UGCC.